

Krajské kolo 2018/19, kategorie CD (1. a 2. ročník SŠ)

E Kocourkovská vesmírná agentura

(max. 25 bodů)

Obyvatelé Kocourkova se rozhodli vypustit svou meziplanetární sondu na cestu k Marsu. V první fázi sondu vynesli na kruhovou oběžnou dráhu okolo Země ve výšce $h = 10\,000$ km, kde čekala na vhodný okamžik k odletu. Ten nastane v okamžiku, kdy bude mít sonda nejvyšší možnou heliocentrickou rychlost. Předpokládejte, že Země obíhá Slunce po kružnici.

a) Vypočítejte velikost v_G (v $\text{km} \cdot \text{s}^{-1}$) geocentrické kruhové oběžné rychlosti sondy.

b) Jaké nejvyšší heliocentrické rychlosti v_H (v $\text{km} \cdot \text{s}^{-1}$) může sonda dosáhnout?

V okamžiku, kdy dosáhla své nejvyšší heliocentrické rychlosti, zažehla sonda své motory, aby zvýšila svou rychlost, a odletěla ke vzdáleným planetám. Protože však kocourkovští technici tento manévř špatně vypočítali, bylo v okamžiku manévru sondě k dispozici pouze $\mu = 77$ kg paliva. Rychlost výtoku zplodin je $v_e = 5\,000$ $\text{m} \cdot \text{s}^{-1}$.

c) O jakou maximální hodnotu Δv (v $\text{m} \cdot \text{s}^{-1}$) se změní velikost rychlosti sondy po provedení manévru? Změnu hmotnosti sondy zanedbejte: po celou dobu manévru počítejte s hmotností $m = 2\,500$ kg.

Téměř ihned po provedení manévru navíc došlo k neočekávané chybě, která měla za následek snížení rychlosti sondy na $v = 3$ $\text{km} \cdot \text{s}^{-1}$ vzhledem k Zemi, aniž by se změnil její směr. V důsledku toho se začala sonda pohybovat po eliptické dráze okolo středu Země.

d) Jakého největšího přiblížení $r_{\min}$ (v km) ke středu Země by sonda na této dráze teoreticky mohla dosáhnout?

Nápověda: Celková mechanická energie tělesa o hmotnosti m obíhajícího v centrálním gravitačním poli gravitujícího tělesa o hmotnosti M je $E = -\frac{GMm}{2a}$, kde a je velká poloosa oběžné dráhy.

Z výsledku podúlohy d) plyne, že sonda při pohybu na této dráze narazí do Země.

e) Pod jakým úhlem α dopadla sonda na zemský povrch? Efekty atmosféry zanedbejte. Úhel α měříme od roviny tečné k povrchu Země.

Krajské kolo 2018/19, kategorie CD (1. a 2. ročník SŠ)

F Studium hvězdokupy

(max. 25 bodů)

Uvažujme kulovou hvězdokupu NGC 6397 (souhvězdí Oltáře) o pozorované vizuální hvězdné velikosti $m_H = 5,17$ mag a úhlovém průměru $\theta = 4,7'$. V roce 2018 se týmu vědců ze STScI (Space Telescope Science Institute) podařilo změřit její paralaxu $\pi = 0,42$ mas ($1 \text{ mas} = 10^{-3}$ úhl. vteřiny). Předpokládejte, že hvězdy v hvězdokupě jsou všechny v průměru podobné Slunci.

- Určete vzdálenost r hvězdokupy NGC 6397 v pc.
- Určete přibližně, kolik hvězd N tvoří tuto hvězdokupu.
- Určete přibližně únikovou rychlost v_{esc} z hvězdokupy (v $\text{km} \cdot \text{s}^{-1}$).

Předpokládejte nyní, že hvězdy v hvězdokupě jsou rovnoměrně rozprostřeny uvnitř kruhové oblasti o úhlovém průměru θ .

- Jaký nejmenší průměr D (v cm) musí mít dalekohled, který by (teoreticky) rozlišil jednotlivé hvězdy v hvězdokupě? Uvažujte, že pozorujeme na vlnové délce $\lambda = 550$ nm.
- Vypočtěte, jakou hvězdnou velikost μ má oblast hvězdokupy o ploše 1 arcsec^2 . Můžeme tuto hvězdokupu pozorovat z centra Melbourne, kde jas oblohy dosahuje $18 \text{ mag} \cdot \text{arcsec}^{-2}$?